

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 14.

V Ljubljani, 15. julija 1876.

Tečaj XVI.

Učitelj Ljudomil v nadaljevalni šoli.

XII.

Oblaki.

Ljud. Ker sem vam zadnjič o megli govoril, bom danes nadaljeval o oblakih. Povejte mi, kaj bi videl ali čutil, kdor bi se vzdignil visoko v kak oblak?

Učen. Zdelo bi se mu, da je v gosti megli, saj ste rekli, da oblaki niso družega, nego megle, visoko v ozračji. Čudno pa se mi zdi, kako se toliko oblakov nareja, saj se vendar toliko megle kviško ne vzdiguje, prosim kako se oblaki narejajo?

Ljud. Povedal sem vam že, da je v zraku veliko vodene pare, ker se voda na poveršji zemlje vedno izpariva. Če se zrak v višavi po kakem merzlem vetru ohladi, spremeni se para v vodene mehurčke in naredi se oblak; ali pa, če se iz zemeljskega poveršja več pare izpuhti, kakor je zrak pri svoji temperaturi v sebi more obdržati, takrat se tudi naredé vidni mehurčki — in vidimo oblake. Vse te megle visoko v zraku imenujemo sploh oblake. Kaj pa, ali so si vsi oblaki po zunanji obliki enaki?

Učen. O ne, med oblaki je velik razloček. Časi vidimo prav tanke in bele, časi se proti večeru vidijo velikanske kope, kakor snežniki, tu so bele, tam črne, tam bele ko sneg, — najbolj pa se bojimo sivih oblakov.

Ljud. Res je, zunanja podoba oblakov je kaj različna; učeni so jim dali razna imena, vzeta od njihove velikosti in podobe. Videli ste, da so pri popolnoma jasnem nebu in po dolgo lepem vremenu tanki beli oblaki v podolžastih progah, tem pravimo mreže (mrene), pravijo tedaj:

začelo se je mreniti. Prav majhnim, okroglo zverstenim belim oblakom pravimo tudi ovčice. Le pogledjte po letu v ozračje, videli boste, kako se narejajo po dolgo lepem vremenu. Mreže so med vsemi oblaki najvišje, kajti na visokih hribih se vidijo ravno take, kakor v dolinah. Sostavljene so iz pretankih ledenih iglic, ne pa iz vodenih mehurčkov, kakor drugi oblaki v nižjih zračnih plasteh, kajti (mreže) plavajo v takih višavah, kjer je zračna temperatura jako nizka. Kedar se množijo, kažejo, da se bo vreme spremenilo, in sicer, da bo kmalo deževalo, kedar pa se zopet hitro posuše, kažejo lepo vreme. Prelepo rudečkasto se svetijo v prvih ali zadnjih žarkih vzhajajočega ali zahajajočega solnca.

Učen. Kaj pa so tisti oblaki, ki se kakor kôpe vidijo na zahodni strani neba?

Ljud. To so plastasti oblaki, ali plasti, ki se narejajo v dolenjih zračnih plasteh, kedar so te zelo vlažne ali, če je nagloma jel pihati hladen veter. Polagoma se vzdigujejo in razširjujejo čez večino neba, in to je potem deževni oblak. Če so se naredili zarad vlažnosti zraka — potem rado dolgo časa dežuje; če so se pa naredili po hladnem vetru, se le dež nagloma vlije, potem se oblak razdeli in nebo se razjasni. Časih vidite na nebu plasti neke druge verste, katerih obrobje se zlasti v večernem solncu v prekrasnih barvah leskeče. Omenili ste poprej velikanskih kôp, ki se kakor snežniki kažejo na obzorji; oblaki te verste so kaj premenljivi in imajo različno podobo, poveršje njih je okroglasto ali vsaj iz okroglastih delov sestavljeno. Po stanji solnca so jako različne barve, črne, bele, rudeče itd. Narejajo se, kedar se spodnje zračne plasti v višavo vzdigujejo, in sopar med višje zračne plasti dovajajo; ker je temperatura zraka ondi nižja, se sopari zgostijo in naredo nakopičenim goram enake oblake. Pri lepem vremenu se večkrat narejajo, potem pa se zopet posuše.

Učen. Ti oblaki časih res, kar na enkrat zginejo, akoravno bi po letu pri hudi vročini zelo, zelo deža želeli. Vendar se pa tudi ti večkrat spremene v deževne oblake, kako pa je to?

Ljud. Če je zrak v obče zelo napolnjen z vodenjo paro, razrašča se kopasti oblak proti večeru in naredi se deževni oblak. Med vsemi so deževni oblaki naj gostejši; tudi imajo ti oblaki skoraj podobe vseh drugih oblakov. Vidimo jih kot temne, na dolgo in široko raztegnjene oblake, ali pa so, in to večji del, iz tamnih in zelo gostih kopastih oblakov zrašeni.

Učen. Zakaj se pa večkrat po letu pri popolnoma jasnem nebu in mirnem zraku na enkrat oblaki v ozračji pokažejo, drugokrat pa ravno tako hitro zginejo?

Ljud. To si že iz tega lahko razložite, kar smo sedaj o oblakih govorili. V zraku je po letu pri visoki temperaturi veliko vodenih so-

parov, ki so pa nevidni ravno zarad visoke temperature, če se pa zračne plasti hitro ohladi vsled merzlejšega vetra, takrat se morajo vodeni sopari hitro zgostiti v male vodene mehurčke in narede se hitro oblaki. Nasprotno pa, če oblak plavajoč v višji zračni plasti, pade v nižjo gorkejšo plast, spremenene se vodeni mehurčki zopet v nevidljiv sopar, oblak se posuši, hitro zgine; to se tudi zgodi, če v tisti zračni plasti, kjer plava oblak, hitro začne pihati drug gorkejši veter.

Učen. Kako pa je to, da posebno jeseni in po zimi sivi oblaki čez in čez pokrivajo nebo, in sicer več dni zaporedoma in vender ne dežuje?

Ljud. Jeseni in po zimi je temperatura v zraku nizka, zadostuje toraj že malo vodene pare, da je zrak ž njo nasiten in sopar se zgosti. Ker je pa temperatura ta čas bolj stanovitna, ne gre ne dež, ne sneg. Proti poludne, kedar imajo solnčni žarki največjo moč, se še celo razvedrijo in zginejo, — toda kmalo popoldne se zopet razpno čez nebo. Po premnogih krajih gorkega zemeljskega pasa je nebo skoraj neprestano oblačno, ali saj z neprezretno mreno pregernjeno. Zarad velike toplote namreč je veliko pare v zraku, in kedar ne piha nikakoršen veter, je para močno zgostena in od tod vedna megla. Naj bo to zadosti od oblakov. Sicer pa so megle in oblaki v tesni zvezi z vremenom, akoravno je težko kaj gotovega povedati, posebno na suhi zemlji, kjer se oblaki po različnosti poveršja zemlje, lege, temperature posebno v nižjih zračnih plasteh narejajo. Na morju je to drugače; tu se oblaki bolj pravilno narejajo in mornarjem je neobhodno potrebno, da vse podobe oblakov, njih po-tegljej, plasti, barve in gostost natanko poznajo. Te razne verste in podobe oblakov so kaj koristna predznanjja, pa tudi svarila v oziru na vetrove in na vreme. Anglež Howard je v preteklem stoletji oblake po njih različnosti razredil — toda ta razredba se vremenoslovcem zdi kaj pomankljiva. Howard hoče tri glavne podobe oblakov: cirrus, cumulus, stratus; in srednje verste: cirrocumulus, cirrostratus, cumulostratus, cirrocumulostratus. Novejši čas je prof. Poey na novo oblake razverstil, in ta razredba ima po mnenji vremenoslovcov veliko prednost pred Howardovo. Te verste so: 1. Rahli oblak (lockere Wolke, cirrus). 2. Peresni (mrežasti) oblak (Federwolke, cirrostratus). 3. Peresni kopasti oblak (fedrige Haufenwolke cirrocumulus). 4. Odejasti oblak (Deckenwolke, pallio-cirrus). 5. Deževni oblak (Regenwolke, palliocumulus). 6. Vetrovni oblak (Windwolke, strato cumulus). 7. Kopasti oblaki (bergförmige Wolke, cumulus.) — (Glej Gaea VII. 10.)

Pripravljalna pot v zemljepisje in zgodovino.

(Dalej.)

Poveršje zemlje je različno: 3. kar se tiče rodovitnosti. Prirodna rodovitnost v deželah je od tega, kakšno je obnebjje, kakšna so tla, kakšna

je vlažnost i. dr., stvarnik je pa to prav različno vredil in razdelil. Nekatere dežele so rodovitne, t. j. tam raste, od česa se žive ljudje in živali. Druge so nerodovitne, so pustine. Kjer hoče kaj rasti, na pr. kjer se sponašajo žita, vžitne zeli, trave, vino in ovočje, tam ne sme zemlja biti ne močvirje, ne samo pesek, gola skala, tudi ne sme tam biti vekovečni sneg ali zmerzlina.

Kjer je v zemlji preveč vode, nareja se močvirje, iz tega pa se vzdigujejo merzle megle ali nezdravi sopari, ki škodujejo mnogoterim rastlinam, a nekatere celo zamoré.

Po velikih peščenih puščavah v Afriki in v Aziji ne zagleda oko več sto milj na daljeko in široko ne košatega drevesa, ne vžitnih zeli, da, še celo ni sledu rastlinam, kajti solčna vročina posmudi vsako travico, in pregiben pesek ne pušča, da bi kalile semena in zeli. Po visokih planinah na skalnatih sipinah raste le malo zeli, po snežnikih in ledenikih pa ne morejo bivati, ne rasti živali in zeli.

Takih pustinj, kjer bi ničesa ne rastlo, vendar na zemlji ni veliko, a veliko več dežel je takih, kjer zraste toliko, da se tam preživje ljudje in živali. Bog je namreč hotel, da na njegovi zemlji biva življenje in veselje; kolikor, toliko morajo tudi pripomoči peščene puščave, skalnati prostori, snežniki in ledeniki.

Nekateri kraji na zemlji so pa z rodovitnostjo blagodarjeni toliko, da je preobilost vsega v prevžitek in veselje živim stvarjem. Najrodovitnejši kraji so tam, kjer je toplota in vlaga vse leto skupaj, in še poleg tega zemlja ugaja zelim, da veselo rastejo. Bogate prirodnih darov so skoraj vse dežele v Izhodni Indiji, v Srednji Ameriki, po nekaterih krajih v Afriki in na množtvu otokov v Avstraliji. Tam rodi priroda vsega v obilici: kave in sladkorja, turšice in riža, krušnega drevesa in palmovega drevja, vina in čaja, bombaža in svile, dišav in cvetic, rastlin za barvo in zdravilo, in mnogo najžlahnejšega ovočja, kar mi imenujemo „južno ovočje“, na pr. limon, zlatih jabelk (pomoranč), smokev in datelnov. Pa tudi nekatere dežele v južni Evropi so posebno bogate južnega ovočja in enakih rastin, tako so, na pr. v Hispaniji, Italiji in Turčiji, a tudi v južni Franciji in Rusiji rajski vertovi in gozdi, polni žlahnega ovočja, kjer razširjajo zeli in cvetice prijetno vonjavo.

Učenjaki, ki zasledujejo bogastvo prirode po vseh delih na zemlji, so tudi že šteli vsa znana plemena rastlin in živali, da, še celo neznan plemena dozdevno precenili. Terdé namreč: rastlin že poznamo doslej 56.000 plemen, a smemo trditi, da je ravno toliko tisoč takih, katerih ne poznamo. Kar pa se tiče števila žival, so pa kaj različnega mnenja: nekateri pravijo, da je nad 50.000 vseh žival, a drugi terdó, da je samo zaželek višej od 54.000 plemen, ako tedaj še prištevamo vsa znana plemena sesavcev, tičev, rib, dvoživk, golazni, červov in drugih žival, dobi-

mo neznano veliko skupno število. Pravijo, da je prav toliko plemen žival, katerih še ne poznamo, kakor taistih, ki jih že poznamo, sploh pa ima živalstvo več plemen, kakor rastlinstvo. Število vseh živečih stvari hočejo nekateri postaviti na sedem milijonov, ako tedaj pomislimo, da je zopet vsakega plemena veliko posameznih ali poedincev, ki bivajo raztreseni po vsi široki zemlji, namreč po kopnem, v zraku in v vodi, nehali bomo šteti in z začudenjem mora človek vsklikniti: Gospod, kako velika so tvoja dela, in koliko jih je, in ti si vse tako modro vredil!

Nazorni nauk.

Poletje.

Spomladi dan raste, o začetku poletja imamo najdaljši dan, tedaj najkrajšo noč. — Spomladi tudi toplota narašča; toraj je konec pomladi veliko toplejši, kakor začetek, tedaj je tudi ob začetku poletja veliko toplejše, kakor ob začetku spomladi. Pa ko bi kdo mislil, daljši ko je dan, toplejši je, in da toplota ponehuje, ko se dan krajša, ni to tako. Marveč toplota le še narašča. Solnčna toplota znatno vpliva na ljudi, živali in rastline. Gosto zimsko obleko odložimo in oblečemo poletensko; tudi živali, ako še niso tega storile, premene svoje odevalo; tiči so izvalili svoje mladiče, ali pa ravno vale, a tam že vidimo, kako starka uči mlajše letati, ali kako stara donašata mladim živeža; drevesa so zeleno opravljena, pod katerimi se vesele življenja tiči in brezštevilne zaželke, a gosto zelenje na drevji varuje ne le živali in ljudi, marveč tudi sad, ki se razvija, pekočih solnčnih žarkov, žito je že dorastlo, se pozorilo, pridne ženjice že brusijo serpe, a seno je že pokošeno, in otava bujno zeleni po travnikih. — Ali moreš razumeti, kako pride, da iz tal poganja bilka, iz bilke pa poganja klasje, kako drevje poganja berstje, berstje pa cvetje, iz cvetja pa se nareja sad? Tega ne razumemo, isto tako ne, kako iz peške priraste tanka zel, iz jajca pa mladiči. To pa je jasno, da povsod deluje jedna in ista roka Božja. Zemlja je polna njegovih dobrot. Med vse letne čase jih je razdelil. Že sedaj v prvi polovici poletja nam daruje dišečih cvetic, sladkih češenj, iz zelnika dobivamo solate, graha in iz travnikov seno spravljajo. —

Žetev se začena, a da se pozori rumena pšenica, treba je še večje toplote. Kdo ne pozna pekočih solnčnih žarkov? O poldne se človek rad skriva vročemu solncu in išče hladne sence, o hudi vročini vené tudi zeli. Kako prijetno je tačas zvečer ali zjutraj, kedar rosa pokrepča livade! Človek po dnevu išče hladne vode, da si utrujene ude pokrepča. Kako dobro nam dé kopanje ob poletni vročini.

Nekatere dni je pa vročina posebno nadležna, tako, da komaj sha-

jamo, in težko sopemo, ničesa nam ni po volji, še celo živali so klaverne, pravimo tedaj: soparno je. Zdi se nam, da je zrak poln sopara. Poslednjič se prikazujejo črni oblaki, naraščajo in se rázprostre po vsem nebu. Ognjeni trak švigne po zraku, enkrat, dvakrat in tako naprej, bliska se. Nevihta se bliža, ko se zabliske, zagermi, tem hitreje in močnejše, čim bliže je pri nas. Okoli nas in nad nami se vse stresa. Hudo vreme je. A sedaj se vlije huda ploha, blisk ugasne, grom utihne, počasi neha deževati. Nevihta je minula.

Veliko ljudi se boji hudega vremena. Pa zakaj? Nekateri se boje bliska, da bi jim hiš ne užgal, drugi se boje, da bi jih grom ne razdrobil. Gromskih pušic ni, a blisek vendar lahko veliko škode napravi, hiše in poslopje zažge, ljudi in živali pokonča, zakaj bi se ga ne bali? A pomislite, kolikrat smo že videli blisek, a kolikrat je zares škodoval. Največkrat švigne blisek iz oblaka v oblak, a na zemljo trešči le včasih.

Največkrat je pa ob hudi nevihti tudi ploha. No, v poletinski vročini dež pokrepča vse življenje v naravi, zrak se ohladi, po hudem vremenu solnce lepše sije, trave in zelišča veseleje rastejo, a ploha pa vendar le nekaj škoduje, zemljo preveč stepe, tudi svet tu in tam poplavi in tako škodo naredi. Ob hudi uri tudi časih toča pada. Kako velika je navadno toča? — A včasih je tako debela, kakor golobja jajca, da še tudi debelejša. Toča pobije kmetu žitno polje in uniči ves njegov trud. A toča zadene le nekatere kraje in bolj na ozko sega.

Vendar je korist, ki nam prihaja iz nevihte veliko večja, kakor škoda, ki jo napravlja tu in tam. Razven tega, da tako rekoč vse življenje na novo budi, ljudi in živali pokrepča, čisti tudi zrak škodljivih soparov; umirali bi ljudje in živali, ko bi dihali take sopare, tedaj nevihta odvrta veliko bolezní. —

Gledati nevihto, človek moli Boga, na čigar povelje blisek šviga iz oblakov tako hitro, da ga oko ne more spremljati, na čigar povelje gromi stresa skalovje in pečevje, da se maje drob zemlji, a vendar straha ne koperni, ker ve, da je ljubi Bog v nebesih, ki zapoveduje blisku in gromu, ki noče pokončati ljudi, marveč jih blagodaruje.

Nekaj škode, katero nareja blisek, se tudi lahko obvarujemo; večkrat so ljudje sami krivi nesreče. — Blisek rad vdari na visoka posloja, zato imajo po stolpih, in sicer po drugih poslopih strelovode. Blisek rad udari v visoka drevesa, jagnjeta, hraste i. t. d. Tedaj ni dobro pod visokim drevesom vedriti, kedar je hudo vreme blizo. Zapazili so tudi, da v hišo rado trešči, kedar se iz dimnika kadi. Najbolj nevarno pa je, ako se ob hudi uri zvoni, kakor je še sedaj tu in tam navada. Zvok pretresa zrak, in gibanje zraka privabi gromsko strelo, zato se je že zgodilo, da je strela v stolp udarila, ter ubila cerkovnika, ki je zvonil. — Kovinske reči tudi strelo na se vlečejo, tedaj ni dobro ob hudi

uri biti blizo izdelkov iz kovine, blizo železnih peči. — Tudi skušnja uči, da strela rada ljudi zadene, kedar ob hudi uri teko, hitro jezdijo, dirjajo. Tedaj, ako si ob hudi uri pod prostim nebom, je najbolje, da si miren, akoravno te dež do kože premoči. —

Poletje nehuje. Solnce in dež sta pozorila žito, ovočje že čaka roke, katera ga bo obrala, po polju se razlega petje koscev in ženjic. Po letu se kmetovalec zelo zelo trudi, da pridela sebi in nam vsakdanji kruh.

Valentin Vodnik.

A.

Prošna na Krajnsko Modrino.

Druži se k' men' Krajnske Modrina d'žele,
Jen' zapejt prov cverstu men' daj povèle;
Stur' sê vredna v' meni zažgati žele
Pesem pejt Krajnsko.

Al se men' zdi? — Al je mordej resnica?
Že leti ta modra prut' men' Divica,
Men' podâ nje bela ked sneg ročica
Pišvo postransko.

Za dar Tvoj vsa hvala bod' Teb' Bogina,
Daj še spevoreškega pit' men' vina,
Ter bom žverglal, dokler ta pišv iz drina
Se narezkole.

V.*

I. Ta pesem se Vodnikovim vsém staviti sme na čelo. Perva njegova, o kateri se vé, bila je sicer „Mila Pesm“ P. Marku A. D. za odhodno l. 1775, natisnjena l. 1779, v hvaležni spomin učeniku, od kterega se je bil, kakor sam pravi, dosti naučil. V njej se ozira v preteklost in doveršuje nekako tedanjo dobo v slovenskem slovstvu; v pričujoči pa se obrača v prihodnjost ter prosi Modrino ali Muzo sebi notranje vnéme, piščali postranske in pesniškega vina, vedoč, da poezija je dar nebeški. Po tej torej pričenja Vodnik novo dobo v naši književnosti, sam sebi nekako prerok, češ, žverglal bom, dokler se mi piščal ne razkolje. Razklala se mu je, in to — silovito.

Valentin Vodník.

„Rojen sim 3. svičana 1758 ob 3. uri zjutra v gorni Šiški na Jami per Žibertu iz Očeta Jozefa, inu matere Jere Pancè iz Viča. Dedec Juri Vodnik je rojen v Šent Jakobi uni kraj Save, se je perženil na Trato

pod Goro nad Dravkami k hiši Žibert. Potle kupi hišo v Šiški na Jami, in seboj pernese v leti 1730, vmerje 1774 star osemdeset inu pet let. Je rad delal inu vino pil. Večkrat mi je sam pravil, kako sta on inu njega oče Miha hodila na Hravaško, kupčovala s prešičmi, vinam inu platnam, zraven dober kup v ostarih živela. Večidel Vodnikov je pozno starost doživelo; dva brata inu ena sestra mojga dedca so mene dostiokrat pestovali, inu potle hvalili, kader sim pridno v šolo hodil.

Devet let star popustim jegre, luže, inu dersanje na jamenskih mlakah, grem volán v šolo, ker so mi obljubili, de znam néhati, kader očem, ako mi uk nepojde od rók. Pisati inu branje me je učil šolmaster Kolenec 1767; za prvo šolo stric Marcell Vodnik franciskanar v Novim Mesti 1768 inu 1769. Od 1770 do 1775 poslušam per Jezuitarjih v Lublani šest latinskih šol. Tiga leta me ženejo muhe v kloster k franciskanarjam, slišim visoke šole, berem novo mašo, se z obljubami zavežem; al 1784 me Lublanski škof Herberstein vun pošle, duše past.

Krajnsko me je mati učila, nemsko inu latinsko šole; lastno vesele pa laško, francozko, inu sploh slovensko. Kamenje poznati sim se vabil 1793.

Z Očetam Marka Pohlín Diskalceatam se iznanim 1773, pišem nekaj krajnskiga, inu zakrožim nekitere pesme, med katirmi je od zadovolniga Krajnca komaj enmalo branja vredna. Vselej sim želel Krajnski jezik čeden narediti. Baron Žiga Zois inu Anton Linhart mi v leti 1794 naročita, Kalender pisati; to je moje prvo delo, katiro tukaj vsim pred oči postavim, de se bodo smejali, inu z menoj poterpenje imeli. Če bom živel, očem še katiro noro med ludi dati; naši nastopniki bodo saj imeli kaj nad nami popravljeni, inu brusiti.

Pisano na Gorjušah v bohinskih gorah 1. Rožnicveta 1796.“

Tako je popisal dotlej svoje življenje Vodnik sam ter prepisal z lastno roko na prvi list „**Velike Pratique**“ l. 1795 — 97, ktera se terdo vezana shranjuje v knjižnici Ljubljanski (Prim. Pesme Val. Vodn. l. 1840 str. 129 — 131; Novice l. 1844 str. 139 itd.).

„Nekitere pesme“, ktere je zakrožil Vodnik vsled znanja storjenega z M. Pohlinom, so v „**Pisanice od lepeh umetnost na tu lejt 1781**“ natisnjene: „Prošna na Krajnsko Modrino; Krajnske Modrine žalovanje nad smertjo Marije Terezije premodre cesarice itdr. („Kajzene černe oblak od polnoči vleče? — De v koreninah tvojih Jožef berstí“); Zadovolne Krajnc; Klek („Kader noč se s črnem krilam — Na us volne svejt sprostí: — Bulš' je vso noč dobru spat', — Ked iz Anko zjutrej vstat'. Vid. Vodnik. Pesni l. 1869 str. 53—59.) — Ker Vodnik sam pravi, da je med temi le „od zadovolniga Krajnca komaj enmalo branja vredna“, naj se pokaže tu v prvi svoji obliki l. 1781:

Zadovolne Krajnc.

Men' sonce iz straže Hrovatske gor' pride,
 In' na Korathanu za hribe zajide,
 Iz Burjo me štajerc po zimi hladí,
 Iz Jugam mi Lah po lejt' čelu putí.

V vsakemu lejtú jest žajnem pšenico,
 In' ajdo; lan sejem za lepo tančico.
 Kaj maram, men' rase na pojlu zadost,
 Ni sile trebuha za kruham men' nost.

Jest sukno imam iz fin fina Pad'vana:
 Maruška pak raš nos' iz prav'ga mezlana,
 Moj prustóf ked pirh lep erdeče škerlát;
 Al moderc je nje us sreberne, in' zlat.

Okrogle rad plešem, z nogame perdájam
 Glas godcam, ter se na dva cepa sem majam,
 Al Špela za mano prav ročnu drobní,
 Stopine pobira, se v rinke vertí.

Spehove jest žgance zravu kislega zela
 Štemam, kader pridem od težkega dela.
 Klobasa je dobra, tud' dobrè je sok;
 In', kar se še emare na ražnu okrog.

Useler imam za vse židano volo:
 Al' deni me v žovd; al' pak pošli me v šolo;
 Iz eno besedo, jest sem korénak;
 Zdej delam, zdej baham, zdej pijem tobak.

Dopisi in novice.

— *Iz seje c. k. dež. šl. sveta dne 8. junija 1876.* — Predsedoval je c. k. dvorni svetovalec, pl. Jožef Roth in navzočnih je bilo 7 udov. — Predsednik otvorivši skupščino, vелеva brati razrešene vloge. — Da se učenec iz kranjske gimnaziji izloči, kakor je učiteljstvo nasvetovalo, se ni odobrilo. — Prošnje za jezikoslovne službe na gimnaziji v Kranji in v Kočevji so se predložile slav. ministerstvu. — Učitelj na gimnaziji v Kranji se je definitivno poterdil. — Sklenilo se je, da se tukajšnjim ljudskim šolam razdeli J. Kersnikova »Avstrijska zgodovina«. (*To zgodovino je založila „Matica slovenska“ v Ljubljani. Želimo samo, da bi se večkrat kaj enacega poročalo iz sej dež. šl. sveta.*) Izpraznjena državna štipendija se je podelila gojencu na c. k. učiteljišču. — Prošnja kraj. šl. sveta za ponavljavno šolo enkrat na teden se je zaverгла. — Izključena sta bila dva gojencu na c. k. učiteljišču (lokalno), petim se je odvzela državna štipendija. — Učitelju v Ajdovci (na Dolj.) se je naročilo začasno podučevati v kerščanskem nauku, ker je župnik tam zbolel. — Učitelju se je obrok za učiteljski izpit podaljšal do konca l. 1877. — Mnenje ljubljanskega mestnega magistrata, ki se tiče poslopja za možko in žensko učiteljišče, se je poslalo z dotičnimi akti vred slav. ministerstvu. (*Bo-*

doče poslopje c. k. učiteljsišča, prav za prav iskanje prostora za to poslopje pripravnega, ima že svojo zgodovino. — Nekaj je že omenil „Tov.“ v 2. št. t. l. — Ko so vendar srečno opustili misel staviti poslopje pod „Turn“ in so se odločili za „Majarjevi svet“ proti kolodvoru, je prišla stvar v obravnavo pred srenjski odbor ljubljanskega mesta (24. maja t. l.) Sedaj smo še le pravo zvedeli. — Ljubljansko mesto vsikako hoče imeti naravnost pot od cesarskega mostu do južnega kolodvora, v ta namen misli kupiti „Urbasovo poslopje“ in sosednje prostore, tedaj tudi prostor namenjen za c. k. učiteljsišče. — Srenjski odbor je tedaj mislil, da se mu ni treba ozirati na sklep c. k. dež. šl. sveta, ko hoče naravnost pot imeti do kolodvora. Rekli so mestni očetje: „Naj pa država drugej kupi svet, saj to lahko stori, mi zaradi tega ne bomo ceste na pošev obračali, in imeli opraviti zastran odkupa s petimi posestniki, namesto z jednim. Le gospod deželni nadzornik, ki je ob enem srenjski svetovalec, je bil te misli, da bi se s tem stvar (zidanje učiteljsišča), zopet vnovič zavlekla. — A drugi svetovalci so ostali pri svoji. — Sedaj pa beremo v „Schltzgi.“, da je obrok vgođen privoljenju stroškov, pretekeli in stvar, ako ni padla v vodo, je vendar odložena na zelo negotov čas, I. mestna šola pa ostane v prilličju, recte kleti, v licealnem poslopij.)

Predštev normalnega šolskega zavoda za l. 1877 se je predložil deželnemu predsedstvu, da dobi cesarsko poterjenje zaradi deželnega šolskega naklada, kakor je bilo sklenjeno v deželnem zboru. — Za šolo v Dobravi pri Bledu se hočejo obrniti na deželni odbor za pripomoč iz normalnega šolskega zaklada. — Sprejelo se je, da se ima razširiti več ljudskih šol, nekaterim učiteljskim službam se je plača zvišala, drugim določila. — Razrešilo se je: več pritožeb zastran kazni o šolskih zamudah, potem prošnja za nagrado in denarno pripomoč.

— Iz seje deželnega odbora 24. junija t. l. Odgovor ministerstva za kmetijstvo na dopis deželnega odbora zaradi naprave kmetijske šole vzel se je na znanje, poleg katerega naj bi deželni odbor preudarjal in v prihodnjem deželnem zboru predlagal, je-li bi ne bile nadaljevalne kmetijske šole za občno in vspešno podučevanje v kmetijstvu koristnejše nego kmetijska šola? — Oddale so se 4 izpraznjene J. Schellenburgovo dijaške štipendije. — Pismo vodstva šole za slepe v Lincu, da je v omenjeni šoli prostor za več slepih otrok iz Kranjskega, izroči se deželni vladi zaradi razpisanja dotičnih izpraznjenih štipendij. — Občini v Škofjeh Loki se dovoli za l. 1876. pobiranje 20 % priklade na direktne davke s pristavkom, da naj občinski odbor skerbi za to, da se nenavadno veliki občinski stroški leta 1876. za prihodnje leto zopet znižajo normalni stan. — Za zidanje šole na Dobravi pri Radovljici je deželni odbor sklenil, l. 1877. pogojno dati 600 gld. podpore iz normalno-šolskega zaklada. — Deželni odbor je priterdil, da se učiteljska služba v Čatežu dá sedajnemu učitelju v Postojni Alojziju Račiču.

— Okrajno učiteljsko zborovanje za mesto Ljubljansko je bilo 6. t. m. Zbralo se je v sobi III. tečaja na c. k. učiteljsišču nad 30 učiteljev med temi 8 učitelji. Predsedoval je c. k. šol. nadzornik, ravnatelj g. Blaž Hrovat. Po vvodnem nagovoru je imenoval podpredsednika, g. prof. Zupanciča, glavnega učitelja na žensk. učiteljsišču, in skupščina je izvolila perovodji: gda. prof. Prediko, gl. učitelja na mož. učit. in gno. M. Krašner-jevo, ravnateljico na 4razr. mestni dekl. šoli.

I. točka. »Opazke c. k. nadzornika« pri nadzorovanji mestnih šol.

Gosp. nadzornik je po svoji navadi razpravljal to točko mirno, objektivno a vendar temeljito; mislimo, da ni nikogar žalil, a marsikaterega podučil, kajti navadno človek samega sebe manj pozna, kakor ga drugi poznajo, in nadzornik, ki toliko šol ogleduje, kakor nadzornik ljublj. mesta, ki je tudi ravnatelj učiteljski, marsikaj vidi, opazuje, primerja, kar drugemu ni mogoče. Da ni nikogar hotel žaliti, sklepamo iz tega, ko je poudarjal, da je to, kar je sim in tija zapazil, morda le slučajno takrat bilo, ko je on nadzoroval. Sicer pa pravi, da je o tem, kako da se podučuje v raznih strokah, že govoril dvakrat, tedaj ostaja pri tem, kar je lanskega in predlanskega leta omenil, in hoče le nekaj malega še pristaviti. Opazke pa so bile, a) kar se tiče discipline, b) kar se tiče učnih strok. Ad a) spoznava g. nadzornik, da je vzdrževanje discipline pred naukom in med naukom težavna stvar, a vendar le mora biti; med drugim opomni, naj se otrokom ne napoveduje kazen, ki se ne izvršuje, kar pa se enkrat izreče, mora se zgoditi i. dr. — Ad b) opomni, da se pri nazornem nauku tu in tam preveč govori, bolje je, da otroci večkrat odgovarjajo, nahaja se pri branji, da otroci besed, ki jih beró, ne razumo. Kar se tiče poduka v nemškem, naj učitelj dela na to, da bodo otroci na nemška vprašanja odgovarjali nemški, pri razlaganju slovenskih beril naj pa učitelj govori pravilno slovenščino. — Po nemških slovnica h imamo za nemški jezik pravila v slovenščini pisana, dokler ne bodo nemških knjig, naj učitelj skuša otroke vaditi tudi nemških pravil. Pri številjenji priporoča, naj se gleda tu in tam malo bolje na številjenje iz glave. Od rečnega nauka noče obširno govoriti, ker je to druga točka današnjega dnevnega reda, a vendar priporoča, naj se pri zemljepisju gléda na domovino, na avstrijsko-ogersko državo, preden da se podamo v tuje dele sveta, potem svari o pomotah pri poduku. Pri poduku o risanju opomni, da se učitelji sploh ravna jo po ministerskem ukazu l. 1873, vendar priporoča, naj se za risanje vse, kar je treba, poostrenje svinčnikov i. dr. prej pripravi, preden se ura začne, sploh pri tem nauku priporoča paziti na lego in mer života. — Kar se tiče »petja« graja preveliko vpitje tu in tam in priporoča, učiti raje manj pesmi a te temeljito. Pri »telovaji« priporoča, gledati posebno na čudorednost (sittlichen Werth des Turnens), med to spada privaja k rednosti, dostojnemu unanjemu obnašanju i. dr. Sklepa pa s tem, ko pravi, da ljudsko šolstvo napreduje, učitelje pa opominja, naj skerbe za nadaljno izobraževanje samega sebe.

II. »Kateri bi bili pripomočki, da se disciplina, ki ponehuje, od kar so odpravljena telesna pokorila, zopet naravnalo.« (Welches wären die Mittel . . . um die gelockerte Disciplin wieder herzustellen.) Poročevalec je g. Bahovec, učitelj na II. mestni šoli. V vvodu svoje razprave omeni, da ne more opazovati, da bi bil šolski red omajan, ali da ponehuje, ker je on učitelj še-le od l. 1872, ko so bila telesna pokorila že odpravljena. Sicer pa g. govornik obširno razpravlja, »kaj je šolska disciplina, kaj obsega, kakšna mora biti, na kaj naj se opira.« Potem bere iz šolskega in učnega reda §. 24. odgojne pripomočke: hvala, nagrada, razen letnih premij, z druge strani svarilo, karanje naposled začasno izločilo. Potem stavi nasvete:

»1. Učiteljski zbor želi, da bi se šolske oblasti povsod ozirale na §. 11. derž. šolske postave, in nanašaje na to, na dež. šolske postave I. oddelek: »kako se napravljajo in zderžujejo javne ljudske šole. §. 1 — 16.

2. Za hudomušne otroke naj se napravijo posebne šole (Korrektionshäuser) in učiteljska konferencija naj bi imela pravico iz šole odločiti in tjekaj napotiti nepoboljšljive otroke.«

G. Tomšič želi kakega pozitivnega nasveta, da se omajana disciplina zopet naravna. — G. Gerkman bere iz »Tagesposte« sestavek o odgojnih pripomočkih.

Vodilna misel je bila ta: nekdanj niso drugače znali podučevati, kakor s šibo, ker ni bilo pedagoškega izobraževanja, od l. 1848 so zopet rabili šibo, ker so hotli duh l. 1848 panati, nove šolske postavbe so pa šibo odpravile, veliko prevred za današnji vek; poprej so preveč šibo rabili, sedaj so jo čisto odpravili in prišli iz kota v kot. Kaj je nasledek tega, dečaki se učitelju v obraz smeja, svojeglavnost, upor z otroci raste. Stariši rabijo šibo, a učenci, ki namestujejo stariše, bi je ne smeli i. dr.? G. vendar ne predlaga ničesa. — G. Kronberger, glavni učitelj na ž. učiteljskišči, pravi med drugim, da je disciplina mogoča, ako ima učitelj pravo ljubezen do otrok, on priporoča, da naj učitelj revne oblači, skerbi, da bodo opoldne kaj jesti dobivali, naj skerbi posebno za zapuščene in zanemarjene, katere naj skuša v ljubezni pridobiti, naj se s stariši o zadržanju otrok razgovarja i. t. d. Za strahovalnice ni.

Debata se dalje suče o tem, ali gre terdovratne in nepokorne otroke telesno pokoriti, ali ne, kedar z lepa ne ubogajo, kar spregovori g. prof. Zupančič, gl. učitelj na ž. učiteljskišči, ter nekako govori tako-le, da je to napačna vljudnost, ako se hudobni otroci telesno ne pokore, šiba o pravem času in v pravi meri veliko koristi; tedaj gre delati na to, da se §. 24. šolsk. in učnega reda dne 20. avgusta po postavni poti prenaredi. G. Kronbergerju pa odgovarja, da učenci niso angeli, preveč je zahtevati od njih, da bi bili kar »dobrodelni odsek«, to naj drugi store; kje bodo učitelji jemali čas, da bi vse to storili, kar g. K. tirja? G. Z. tudi ni za strahovalnice, kdo bode v njih podučeval i. dr. Sedaj so se pa navzočnim ljudskim učiteljem jeziki odvezali. X. pravi, da so na Koroškem učitelji l. l. kaj enacega sklenili, Y. misli, to ne gre za to, da bi šibo zopet vpeljali, kakor nekdanj, marveč hudobnim otrokom pa tudi nesposobnim starišem se mora ta misel vzeti »učitelj ne sme otroka kaznovati.« W. pravi, dosti je, da otrok šibo le vidi, strah je dobra reč; hudobni otroci druge do kervavega natepó, pa zaničljivo pravijo: I. kaj se mi more zgoditi, dopoldne bom eno uro zapert, učenik pa z mano. Zopet I. pravi: Modri stariši sami učnike prosijo, naj njih otroke v strah jemljejo, naj jih s šibo pokore, ako beseda ne zda i. t. d. G. predsednik bere nekaj izrek najslavnejših pedagogov iz novejših časov: Pestalocija, Diesterweg-a, Niemajerja i. dr., ki so vse te misli, da brez telesnih pokoril ne gre pri odgoji, in da je največa usmiljenost ta, ako se iz napačne vljudnosti šiba ne rabi o pravem času, taka mehkuznost v izreji pripelje otroke v norišnico ali v jetnišnico. G. Zupančič pa svoj nasvet priporoča v tej obliki: Učiteljska skupščina izreka želja, da naj se §. 24. zač. šol. in uč. reda, ki telesno pokorilo v šoli vsikako odpravlja, po postavni poti prenaredi. (Die B. L. K. spricht den Wunsch aus, dass der §. 24 der prov. Sch. u. U. O. vom 20. August 1870, welcher die körperliche Züchtigung unter allen Umständen verbiethet, im gesetzmässigen Wege abgeändert werde.) Po kratkem ugovarjanji, ki se je bolj dotikal forme, a ne stvari, se je nasvet enoglasno sprejel. (Konec prihodnjič.)

— *Pri okrajnem učit. zboru* Logaškega okraja 6. marta je predlagal g. Janko Žirovnik, učitelj v Starem tergu pri Ložu, naj se po šolah na deželi odpravijo oddelki in naj detca hodi v vsaki razred po dve leti.

Utemeljeval je ta predlog nekako tako-le: Znano je, da je hoja v šolo na deželi po vsem slaba. To uzročuje nekoliko podnebje, daljava, revščina, delo in pa način podučevanja religije po leti. Dokazovati mi tega ni treba, ker to lahko vsakdo vidi. Prigodi se toraj ne malokrat, da ima učitelj $\frac{1}{3}$ detce v šoli. S to tretjino po mojih mislih ne more učitelj poduka nadaljevati, nego le

ponavljati. Nadaljevanje stoperv prične, kadar je vsaj dobra polovica detce v šoli. V mestih je druga; tam detca redneje hodi v šolo in redka izjema je, da sti samo $\frac{2}{3}$ detce v šoli. Učni načerti so pa za vse šole enaki. Da, — za šole na deželi so še dokaj težavnejši, ker imajo te šole redom manj razredov, a toliko več oddelkov. Poleg tega je pa v mestih redom jako težko doseči predpisani cilj in sem ter tja se tudi ne dosega. Razvidno je, da se na deželi predpisani cilj ne more doseči, če tudi bi imeli vse potrebne učne pomočke, kar nam pa žalibog po vsem manjka. Vseh ugodnih razmer, koje služijo narodnej šoli v mestih, nam večinom primanjkuje. Poleg tega se pa moramo mi truditi še z več oddelki, kakor v mestih. In skorej zastoj se trudimo s temi oddelki, ki gotovo več škodujejo nego koristijo. Nikdar nisem v stanu v pol ure kako berilo temeljito razložiti in se potem prepričati ali so me učenci umeli ali ne? In pol ure je odmenjeno n. pr. za direktni nauk. Poleg tega se pa izgubi preje ali pozneje nekaj časa. Učenci imajo korist le od direktnega nauka. Indirektno podučevani učenci so motjeni pri izdelovanju nalog, n. pr. iz računstva ali slovnice, ker slišijo vse drugo govoriti učitelja proti drugemu oddelku. Nikdar ne morejo nalog povoljno rešiti, ker je njih pozornost deljena. Posebno za 1. oddelek I. razreda je čas indirektnega podučevanja popolnoma izgubljen. Isto je tudi v višjih oddelkih, dokler učenci ne dobé potrebne samostojnosti. Učenci v šolah z več oddelki, kakor jih zapovedujó učni načerti, slišijo pač **multa**, a se še ne učé **multa**, tem manj toraj **multum**. Naloga národne šole pa je in mora biti: »non multa sed multum«. Národna šola ne more človeka vsestransko izobraziti, nego mu more in mora položiti le temelj ter ga sposobiti, da se sam izobraži s čitanjem knjig i novin. Da se pa učencu položi ta temelj in se on sposobi za nadaljno izobraževanje, je pred vsem treba znanja materneга jezika.

Da se dosedaj pri nas na jezikoslovje (Sprachunterricht) gleda premalo, je sploh znana slabost našega šolstva. Jezikoslovje se temeljito tudi ne more gojiti, ker imamo premalo časa in pa še to same pol ure. Šolarske knjižnice so menda zato, da se iz njih učencem knjige izposojujejo! Dober pomoček za gojenje jezikoslovja. A kolikor je baš meni znano, se to redko kje godi. Zakaj?! »si«. To le mimogrede. Da se pa toraj pride v okom preje omenjenim zaprekam, moramo dobiti cele ure in samo direktni nauk. Z oddelki toraj proč! Mesto v oddelke naj bi pa učenci hodili po dve leti v en razred. Učni smoter naj bi bil za prvi razred n. pr. $\frac{2}{3}$ od tega, kar imasta sedaj prvi in drugi razred oziroma odderek itd. Ta razdelitev bi imela zasé to-le: Sedaj moramo precej hitro nadaljevati, če hočemo doversiti tvarino do konca leta. Ne moremo se baš veliko ozirati na tiste učence, ki nas ne dohajajo. Da nas nekateri ne dohajajo, je kriva ali absolutna nezmožnost ali se pa njihov duh začetkom le počasi razvija. Z absolutno nezmožnostjo, ki je pa bolj redka, ne opravimo, bog ve kaj! tudi v dveh letih ne, a učenci, ki so se začetkom le počasi razvijali, nas bodo dohajali. In baš taki imajo potem največje veselje do uka. Dan danes pa baš taci učencev veliko zaostane in ker ne morejo dohajati, jim jame veselje do uka pešati. Dà — merzeti jim začne uk nekoliko iz obupnosti, nekoliko pa radi sramote, da morajo še eno leto v istem razredu sedeti. Navedeno sem sam izkusil nekoliko v Ljutomeru, nekoliko v Starem tergu.

Uresničenje navedene misli podpira postava, ki dovoljuje za posamezne okraje, da detca jame stoperv sè sedmim, oziroma osmim letom hoditi v šolo in

pa tudi to, da se na novo upiše vsako leto povprečno le 30 učencev. Teh 30 uč. bi čakalo drugih 30 in potem bi prišli skupaj v I. razred. In če računamo kacic 20 k večjem zaostalih, bi jih bilo v I. razredu 80. In s temi bi se ložje kaj doseglo, nego sè 130—140timi, kar imamo sedaj navadno v I. razredu. Učni smoter upam doseči vkljub vsem zaprekam na deželi tako, da bi mi vsak razred z dobrim vspehom doveršilo $\frac{7}{10}$ učencev. Seveda, — učni smoter narodne šole bi se potem na videz skerčil, a prepričan sem, da bi faktično narodna šola rodila boljši sad, nego ga je dosedaj.

Radoveden sem, kaj moji kolege o tem mislijo!? Če ima ta misel kaj dobrega v sebi, pridobi stvar s tem, da moji kolege navedeno misel vsestransko in javno prerešetajo. — Tako beremo v št. 13. »Slov. Učit.«

Stvar je vredna, da se vsestransko premisli, le tako, ako bomo odkrito povedali stvar, kakor je v istini, je upati, da se »šolske oblasti ozrejo na sklepe učit. zborovanj.«

— Okrajno učiteljsko zborovanje za Postojno je bilo 6. junija t. l. ob 10. uri v Senožečah. Navzoči vsi učitelji, razven 1 učitelja in [1 učiteljice, in tudi g. župan in 3 duhovni gospodje. Predsedoval je c. k. okrajni šolski nadzornik g. Demšar. Dnevni red je bil: 1. Volijo se opravielniki (Funkzionäre). 2. Kaj se razume pod besedo družbinska omika (soziale Bildung), kako naj jo učitelj vadi v šoli in zunaj šole (poroč. g. Pin). 3. Kako se poterjujejo novi učni certezhi na 1, 2, 3 in 4 razrednih ljudskih šolah, kako se najlože izpe-ljujejo? (poroč. g. g. Martin Zarnik, Ludovik Hribar in Andrej Perne). 4. Kako se podučujejo učenci raznih oddelkov s koristjo v jedni šolski sobi? (poroč. Mat. Rant). 5. Kako mora šola delati za varstvo pevskih tic? (poroč. Fr. Mercina). 6. Samostalni predlogi i. dr. 7. Poročilo prvomestnikovo za okraj. učit. bukvar-nice. Volitev pregledovalcev računa. 8. Volitev stalnega odbora.

— Za okraj Ljubljanske okolice zborujejo učitelji 27. t. m. na c. k. učiteljsku. Na dnevnem redu so: 1. Opazke c. k. nadzornika pri nadzorovanji. 2. Kako se učna tvarina iz jezikoslovja in realij, ki je enorazrednim razdeljenim ljudskim šolam v učnem čertežu naprej pisana, na podlagi sedaj veljavnih učnih knjig in beril in prepisanih učnih pripomočkov najprimerneje razdeli po oddel-kih vsake skupine. 3. Poročilo prvomestnika bukvarničnega odseka o buk-varnici in volitev komisije. 4. Volitev stalnega odbora za l. 1876/77. 5. Vo-litev zastopovalcev učiteljstva v okrajnem šolskem svetu za prihodnjih 6 let.

— Janežičeva slavnost. Koroški rodoljubi so sklenili letos 13. avgusta, t. j. nedeljo pred Velikim Šmarinom (nebovzetjem D. M.) s po-sebno slovesnostjo slaviti spomin prerano umerlega slovenskega jezikoslovca in pisatelja Anton Janežič-a, ter mu v znamenje narodove častitbe in hvale na rojstni hiši v št. Jakobskej fari (Rožna dolina; železniška postaja Verba [Velden], okraj Rožek) staviti spominsko plošča. V ta namen voljeni odbor si je zvest, da bode udeležitev prostega naroda mej Slovenci Koroške zdatna in živahna, ob enem mu je uže ime Janežičevo porok dovelj, da bodejo tudi drugi Slovenci iz bližnjih kronovin radostno ovo priliko porabili, da časté spo-min nevtrudljivega delavca na slov. slovstvenem polju in ob enem v duševnej vzajemnosti podadó gorotanskim rojakom bratovsko roko.

— „Mali občni zemljepis“ spisal prof. Jesenko. Knjiga je spisana najbolj za učit. izobraževališča, primerna pa bi bila tudi za perve razrede sred-njih šol in za vsacega, kdor si hoče zemljepisni uk v slovenskej besedi in v skerčenem obsegu prisvojiti. Z ličnimi in razločnimi čerkami tiskana se dobiva knjiga pri bukvarjih po 80 kr.

— Kakor iz gotovega vira slišimo, je sl. ministerstvo kmetijstva družbi kmetijski pisalo, da je obveljal njen nasvèt o reorganizaciji učiteljskih preparandij v tem oziru, da se bode kmetijstvo na preparandijah vpridhodnje temeljito učilo, ker le potem je mogoče, da pridejo iz njih v kmetijstvu izvedeni učitelji na deželo, ki morejo šolsko mladino po doveršeni ljudski šoli s pridom učiti tako, da dobimo »nadaljevalnih kmetijskih šol« veliko po deželi. Ministerstvo je pri tej priliki pohvalilo delovanje družbe kmetijske, dež. šolskega sveta in deželnega zbora.

»Nov.«

— Učiteljem na Kranjskem, ki bi radi imeli »malo fiziko« za národne ali ljudske šole v pogovorih, ki jo je poslovenil Iv. Lapajne, poročamo, da se ta knjižica dobiva tudi pri bukvarji g. Lerherji v Ljubljani. Takisto tudi »Mali prirodopis.« —

— Z določbo od 6. junija 1876, je slavno naučno ministerstvo za učne pripomočke v slovenskih ljudskih šolah privolilo, da se rabi:

Názorni mladost za slovenski razjasnil Ivan Tomšić. V Ljubljani 1872. Založil J. Giontini. Stoji trdo vezan 3 gl. 50 kr.

Zemlja (Globus sè slovensko terminologijo od Ivana Tomšića.) V Ljubljani. Na prodaj pri Jan. Giontiniju. Stoji 5 gl. 30 kr.

Tako imate zdaj slovenski učitelji dva učna pripomočka v slovenskem jeziku s privoljenjem naučnega ministerstva in nihče vam ne more braniti, da bi jih ne smeli rabiti v slovenskih ljudskih šolah!

— Na c. k. ženskem učiteljišču tukaj je bil zrelostni izpit (pismeni) od 24. junija do 4. julija, a na možkem od 28. junija do 8. julija. Ustmeni se začne na ženskem 12. a na možkem 19. julija in v naslednjih dnevih. Pismene naloge na možkem učiteljišču so bile 1. Iz pedagogike (nemški): Kakšne morajo biti domače naloge? Pripomočki da je primerna tiščina v šoli, kakšni so? Orodje v šoli potrebno? Ferdinand Kindermann in njegove usluge za povzdigo šolstva na Pemske. 2. Iz nemškega jezika: Kmetijstvo, začetek omike in glavni pogoj vsega družabnega življenja. Iz slovenskega jezika: Jeli varčnost človeku potrebna, in zakaj mora vzlasti učitelj varčen biti? (Dalje prih.)

— *Priporočila vredno.* Pred kratkem smo imeli priliko, videti pri g. A. Försterju, stolnemu organistu v Ljubljani, lep harmonij iz P. Titz-ove c. k. dvorne tovarne na Dunaju (Wieden, Pressgasse Nr. 28). Tak harmoj obsega 4 $\frac{1}{2}$ oktav tastature, t. j. od C = 8' do f = $\frac{1}{4}$ ' ter ima en sam premen (Expression), da se more ali krepko ali nježno igrati, kakor ravno skladba zahteva. Harmonij je od hrastovega lesa narejen. Gonili pri mehovah se lahko zaprete, na stranicah pa so deržaji, da se po potrebi prenese. Za šole je kaj pripraven; zato je v »ceniku« tudi imenovan šolski harmonij. Cena mu je 85 gl. brez voznine. Skoraj da ni moč popisati, kako praktično, lepo, in solidno je sestavljen. S tremi kljukicami odpre se cela mehanika, da se brez truda pride do njenih posamesnih delov. Póje jako milo a tudi dosti močno; C = 8', naj nižji glas, in f = $\frac{1}{4}$ ', naj viši se jednako lepo in čisto oglasita. Igra poleg rahlo sopajočih mehov teče tako gladko, kakor olje. Kdor pozna okornost starih fisharmonik, ki so verhu tega še jako drage, more se čuditi pripravnemu instrumentu, ter obžalovati, da si je kedaj staro pokveko omislil. Na izversten harmonij opozorujemo šolske oblastnije, ki si nameravajo omisliti kak tak instrument za ljudsko šolo. Tudi za male podružnice, kjer nimajo orgelj, bi tak harmonij kaj dobro služil v povzdigo cerkvenega petja in pobožnega duha. Naj bi še drugi časniki to objavili. —

— Cerkevne skladbe. Našim cerkvenim pevskim zborom bodo gotovo jako vstregle tri »Ecce sacerdos magnus« z responsoriji za škofovo obiskovanje, ktere je ravnokar v lahkem štilu na svetlo dal g. Ant. Foerster. Ena skladba je sestavno, dve ste razstavno zloženi. Ker se tem podobne besede tudi za gradual rabijo, se lahko pojo kot antifone pri dotičnih mašah. (Veljajo 50 kr.) — Od tega skladatelja se še dobi: 6 »Tantum ergo« (po 50 kr.), dve veliki slovenski maši (po 50 kr.), »Lamentacije in Očitjanje« (po 40 kr.), Pevska šola (po 60 kr.) —

Sveta maša

za sopran, alt, tenor in bas. Besede Fr. Marn-ove. Vglasbil **Lavoslav Belar**, učitelj in ravnatelj na II. mestni šoli. Delo pridnega učitelja in umnega skladatelja priporočamo prijateljem cerkvenega petja. Cena je 50 kr., a prodaja jo založnik R. Milic na Starem tergu h. št. 33.

— C. k. učiteljski inženirji za moške in ženske v Ljubljani sklenete šolsko leto danes 15. julija. Sklepne svečanosti so: zahvalna maša; v najprostornejši šolski izbi bodo peli učit. pripravniki in učenci iz vadnice; pripravnik potem govori nemški, a slovenski, učenec na vadnici, in ravnatelj bere odličnejše učence, isto tako tudi na žensk. učiteljski. — Mestne šole končajo šolsko leto 26. t. m. z zahvalno mašo pri sv. Jakobu, in o tej priliki bode tudi prvo sv. obhajilo učencev iz mestnih šol.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraju Postojnskem: Na 4razredni ljud. šoli v Postojni dvoje učit. služeb po 600 gl. in jedna s 550 gl. l. p., ob enem tudi ravnatelj. služba s 100 gl. doklade in 80 gl. stanarine; krajnemu šolskemu svetu tam do 10. avgusta; na dalej: na 3razredni ljudski šoli v Senožečah, učit. služba l. p. 500 gl. in stanovanje; na 1razredni ljud. šoli v Št.-Petru, Št.-Mihaelu, v Košani, na Ubelskem in v Vrabčah učit. službe l. p. po 500 gl. in stanovanje, na 1razredni ljud. šoli v Podragi, v Vremu in v Ternu učit. službe l. p. po 400 gl. in stanovanje; prošnje okrajnemu šolskemu svetu v Postojni do 10. avgusta t. l.

— Na ljudski šoli v Borovnici in pri D. M. v Polji druga učiteljska služba l. p. 400 gl. Prošnji v 6 tednih pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

C. k. okrajni šolski svet za Ljubljansko okolico dné 6. julija 1876.

— V šolskem okraju Logaškem. Na 1razredni lj. šoli v Logatcu, učit. služba l. p. 500 gl. in stanovanje, oziroma za orglanje 100 gl.; krajnemu šolskemu svetu do 5. avgusta.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Alojzij Račič pride iz Postojne v Čatež.

— † Umerl je 16. p. m. g. Janez Simonič, bivši učitelj pri sv. Jurju na Ščavnici blizu Zgornje Radgone. Do l. 1871 je bil v Šent-Jernej na Kranjskem, in od tam se je preselil v svoj rojstveni kraj. — Zapustil je vdovo s 6 otroci, bil je ud krajnemu učiteljskemu vdovskemu društvu tudi potem, ko se je na Stajarsko preselil. N. v m. p.!